

10 lat

O Fundacji im. Heinricha Bölla

Nasza Fundacja jest częścią ruchu politycznego Zielonych, a jej patron – pisarz i laureat nagrody Nobla – Heinrich Böll, uosabia wartości, które reprezentujemy: obronę wolności, odwagę cywilną, tolerancję, otwartość w debatach i ceniecie sztuki i kultury jako niezależnych obszarów myśli i działania. Priorytetami są dla nas ekologia i zrównoważony rozwój, demokracja i prawa człowieka, samostanowienie i sprawiedliwość.

Szczególny nacisk kładziemy na demokrację płci, rozumianą jako społeczna emancypacja i równe prawa kobiet i mężczyzn. Popieramy równość praw mniejszości

kulturowych i etnicznych oraz możliwość uczestnictwa imigrantów i imigrantek w życiu społecznym i politycznym. Promujemy także wolność od przemocy i działania pokojowe.

Podajemy inicjatywy na trzech płaszczyznach, które przeplatają się ze sobą, pozostając nierozdzielными. Te płaszczyzny to demokracja (w tym demokracja płci), ekologia i polityka międzynarodowa.

W ramach tych obszarów działań realizujemy programy, które tworzą przestrzeń dyskusji na zasadnicze, z punktu widzenia Fundacji, tematy.

Warszawskie biuro Fundacji im. Heinricha Bölla

Przedstawicielstwo Fundacji im. Heinricha Bölla w Warszawie jest jednym z jej 29 biur na świecie. Rozpoczęło swoją działalność w marcu 2002 roku. Od samego początku jednym z głównych priorytetów było wspieranie projektów na rzecz poprawy sytuacji kobiet i zapewnienia im równych szans we wszystkich sferach życia. Od 2003 roku warszawskie biuro zaczęło podejmować nowe tematy, takie jak integracja europejska, wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej, polityka energetyczna i ochrona klimatu. W ramach dwuletniego programu „Zintegrowany rozwój obszarów wiejskich” przyznawaliśmy stypendia dla studentek

i studentów różnych kierunków piszących prace magisterskie na temat obszarów wiejskich. Przez kilka lat, do momentu otwarcia biura Fundacji im. Heinricha Bölla w Kijowie w 2008 roku, warszawskie biuro aktywnie wspierało rozwój demokracji i organizacje pozarządowe na Ukrainie.

Wspieranie społeczeństwa obywatelskiego to zresztą jedno z najważniejszych zadań Fundacji. W latach 2002-2005 w ramach „Konkursu małych grantów” nagrodziliśmy w sumie 23 projekty polskich, czeskich i słowackich organizacji kobiecych, ekologicznych i działających na rzecz praw człowieka.

I. Demokracja

Rozwój demokracji to podstawowe założenie realizowanej przez nas zielonej polityki. Zależy nam na zaangażowaniu obywateli i obywateli krajów europejskich w dyskusję na tematy polityczne Unii Europejskiej i Europy oraz wewnętrzne zmiany polityczne i gospodarcze.

Punktem odniesienia dla debat o europejskiej demo-

kracji jest historia powojennej Europy i zniesienie europejskich podziałów. Działania biura w obszarze „Demokracja” koncentrują się na trzech zagadnieniach:

- Instytucje i społeczeństwo,
- Transformacja demokratyczna,
- Demokracja płci.

Instytucje i społeczeństwo

„(...) Większość polskich elit nadal trzyma się tego starego sposobu myślenia, przyzwyczajonego do międzypaństwowej konkurencji i narodowego egoizmu. Poprawie tej sytuacji nie służy kiepski stan debaty publicznej w Polsce. Partie konkurują między sobą na śmierć i życie, a mogące wpływać na jakość debaty media publiczne pozostają słabe.” –

Wolfgang Templin

Jerzy Buzek na konferencji parytetowej

Kultura polityczna

W ramach projektu „Kultura polityczna” odbył się cykl debat, które z różnych perspektyw dotyczyły relacji jednostka-społeczeństwo. Debaty „Gospodarka i polityka, czyli gra w kryzys. A gdzie są ludzie?” oraz „Mozaika mniejszości, czyli współistnienie tu i teraz” zostały zorganizowane we współpracy ze Szkołą Wyższą Psychologii Społecznej w Warszawie. Z okazji otwarcia klubu Krytyki Politycznej w Łodzi Slavoj Žižek, jeden z najbardziej znanych współczesnych filozofów i socjologów, wygłosił wykład *The situation is catastrophic but not serious*. Odbyła się również dyskusja panelowa i prezentacja książki *Ruchy społeczne a polityka* z udziałem prof. Zygmunta Baumana, światowej sławy socjologa, filozofa i jednego z twórców koncepcji postmodernizmu. Cykl zamknęła debata publiczna „Misja czy synekura? Wybory samorządowe 2010”. Wszystkie części projektu, a szczególnie praska konferencja „UE 2014: szanse i wyzwania dla zielonych ruchów i partii w Europie Środkowo-Wschodniej” przyczyniły się do pogłębienia wymiany wiedzy i doświadczenia między obywatelami i obywatelkami 10 państw członkowskich UE.

Rok 1968

W związku z czterdziestą rocznicą wydarzeń Roku 1968 warszawskie biuro Fundacji podjęło się szeregu inicjatyw upamiętniających wydarzenia tego okresu. Między innymi zorganizowano konkurs na plakat dla studentów i studentek kierunków artystycznych „Czy nadal chcemy zmieniać

świat?”. Podczas festiwalu filmów dokumentalnych Planete Doc Review odbyła się dyskusja panelowa „Rok 1968 – 40 lat później. Dialog między narodami i pokoleniami” z udziałem m.in. prof. Karola Modzelewskiego, Daniela Cohn-Bendita, dr Agnieszki Graff i Sławomira Sierakowskiego. W ramach projektu ukazały się dwie istotne publikacje: **Rok 1968 – 40 lat później. Marzenie o wykonalności zmiany** oraz **Maj '68. Rewolta** wydana we współpracy z Krytyką Polityczną pod redakcją Daniela Cohn-Bendita i Rüdiger Dammanna.

Zielony Nowy Ład

Dzięki naszej współpracy z Green European Foundation i Zielonym Instytutem na polskim rynku pojawiły się dwie znaczące publikacje o Zielonym Nowym Ładzie, będącym odpowiedzią na wielowymiarowy kryzys i wyzwania globalne. Zielony Nowy Ład to propozycja całościowej, ekologicznej transformacji gospodarki, uwzględniająca także wymiar społeczny. **Zielony Nowy Ład w Polsce** pod redakcją Dariusza Szweda jest zestawieniem rozwiązań dla transportu, energetyki, rolnictwa, polityki społecznej, klimatycznej i równościowej, budownictwa oraz edukacji. Wokół publikacji zorganizowano serię debat na temat równości szans oraz kierunków rozwoju polskiej polityki energetycznej i gospodarczej. Z kolei **Zielony Nowy Ład Społeczny** pod redakcją Bartłomieja Kozka, Beaty Maciejewskiej i Dariusza Szweda skupia się na społecznym aspekcie zielonej transformacji. Na przykładzie potrzeb różnych środowisk proponuje „zielony” model społeczny dla Polski i Europy.

40 lat 68

Transformacja demokratyczna

„Proces transformacji trwał w naszym regionie około 20 lat. Był to czas wielkich zmian – od ekonomicznych aż po mentalne, dla wielu ludzi stojący pod znakiem olbrzymich trudności. (...) Dopiero w drugiej dekadzie tego procesu powstawać i pogłębiać zaczęły się postawy postmaterialne. Wcześniejsze inicjatywy ekologiczne czy feministyczne były marginalizowane. Warszawskie biuro Fundacji im. Heinricha Bölla od początku powstało po to, by tej marginalizacji zapobiegać i by wzmacniać je, chociażby wspierając ich łączenie z szerszymi, globalnymi ruchami.”

Wolfgang Templin

W ramach obszaru „Transformacja demokratyczna” warszawskie biuro Fundacji skupiło się na ocenie bilansu transformacji roku 1989. Zorganizowało między innymi konferencję „Stare i nowe mury w Europie. Polska, Czechy, Słowacja i Niemcy 20 lat po upadku muru berlińskiego” oraz pokaz nominowanego do Oscara filmu „Królik po berlińsku” w reżyserii Bartosza Konopki.

Podczas prezentacji książek Ludwika Mehlhorna *Odrzucając kłamstwo* czy *Autobiografii* Jacka Kuronia przypomnieliśmy historię oporu polskiej lewicy i opozycji antytotalitarnej z XX wieku.

Naszym celem było udokumentowanie przemian demokratycznych po 1989 roku w szerszej, ogólnoeuropejskiej perspektywie. Analiza *Rok 1989 – 20 lat później. Kraje postkomunistyczne a integracja europejska* pokazuje, jak wywalczone swobody stały się podstawą budo-

wania demokracji i odzyskiwania europejskiej tożsamości. Z kolei publikacja *Polski odcień zieleni. Zielone idee i siły polityczne w Polsce* przywołuje historię zielonych ruchów, które rozpoczęły się w Polsce po roku 1989. Opisano w niej wiele sposobów postrzegania zielonych idei oraz określono ich znaczenie dla modernizacji Polski.

Podjęliśmy również próbę dialogu o kobiecych doświadczeniach transformacji. Publikacja *Kobiety w czasach przełomu 1989-2009* to ocena reform z punktu widzenia kobiet z byłych krajów bloku wschodniego. Rozważania w tym temacie kontynuowano na 6. Planete Doc Film Festiwal, na którym odbyło się także spotkanie z Garrim Kasprowem, podsumowujące projekcję filmu „W świętym ogniu rewolucji”. Dyskusja „Przełom, nadzieja, demokracja. Wybory 1989-2009” towarzyszyła projekcji filmu Pawła Kędzierskiego „Wybory 1989. Upadek komunizmu”.

Demokracja płci

„(...) Jeśli chodzi o kwestie związane z równością płci, jest dziś lepiej – nie widać tego jeszcze niestety w ustawodawstwie, ale da się odczuć na poziomie zmiany społecznej. Dyskusje genderowe weszły do medialnego i politycznego głównego nurtu.”

Wolfgang Templin

Program „Demokracja płci/ Polityka kobiet”, który zainaugurował działalność warszawskiego biura Fundacji w 2002 roku, wspierał przede wszystkim rozwój demokratycznych ruchów kobiecych oraz wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn w życiu politycznym, ekonomicznym i społecznym. Cele realizowane były poprzez wspieranie organizacji feministycznych w regionie Europy Środkowo-Wschodniej: Aspektu ze Słowacji, Gender Studies z Republiki Czeskiej, Fundacji eFKA i PSF Centrum Kobiet z Polski.

Od 2007 roku zmieniła się formuła działania programu. Większy nacisk położono na monitorowanie polityki równościowej i inicjowanie dyskusji na ważne tematy, które niekoniecznie mieszczą się w głównym nurcie debaty publicznej. Bezpośrednimi adresatkami są kobiety i feministyczne organizacje, grupy nieformalne i środowiska akademickie, ale także decydenci i decydentki oraz media. W ramach programu organizujemy konferencje, debaty, podróże studyjne oraz publikujemy analizy i raporty.

Jednym z ważniejszych przedsięwzięć programu był projekt „Europride 2010”, w ramach którego warszawskie biuro współfinansowało debaty społeczne towarzyszące wystawie „Ars Homo Erotica” w Muzeum Sztuki Narodowej oraz konferencję „Polski gej i polska lesbijka w historii, polityce i prawie”. Dzięki wsparciu Fundacji przedstawicielki i przedstawici

ciele ruchu LGBT z Białorusi mogli wziąć udział w Europride 2010. Zorganizowaliśmy także spotkanie podsumowujące „Warsaw Europride and What Afterwards? The Opportunities of International Cooperation for the LGBT People’s Rights” z udziałem przedstawicielek i przedstawicieli organizacji LGBT i ruchu Zielonych z Niemiec, Austrii, Holandii, Szwecji i Polski. Gościliśmy m.in. Ulrike Lunacek, eurodeputowaną z Grupy Zielonych w Parlamencie Europejskim.

Od kilku lat jednym z ważniejszych tematów dla warszawskiego biura Fundacji jest ekonomia i płęć. Zdając sobie sprawę z deficytu wiedzy w tym obszarze, przygotowaliśmy dossier internetowe *Ekonomia i płęć*, w którym publikujemy klasyczne teksty z ekonomii feministycznej oraz prace ekspertek i ekspertów.

Od 2010 roku współpracujemy z siecią ekonomistek i ekonomistów feministycznych Gender and Macroeconomics – International Working Group (GEM-IWG), organizując letnie szkoły adresowane do ekonomistek i ekonomistów celem poszerzenia wiedzy i włączenia perspektywy równości płci do makroekonomii. Dotychczas odbyły się dwie letnie szkoły: w 2011 roku w Stambule (we współpracy z Uniwersytetem Technicznym w Stambule) i w 2012 roku w Krakowie (we współpracy z Uniwersytetem Jagiellońskim i warszawską Szkołą Główną Handlową).

W ramach programu „Demokracja płci” zostały również wydane dwie publikacje istotne z punktu widzenia polityki równościowej. Pierwsza z nich to *Kobiety w czasach przełomu 1989-2009* pod redakcją Agnieszki Grzybek. Stanowi próbę dialogu o doświadczeniach transformacji, najważniejszy jest przede wszystkim głos kobiet. Autorki oceniają minione dwudziestolecie reform z punktu widzenia kobiet z byłych krajów bloku wschodniego: Czech, Polski Słowacji, Ukrainy i Niemieckiej Republiki Demokratycznej – i na tym tle tworzą obraz z perspektywy swoich osobistych doświadczeń.

Drugą ważną publikacją jest *Kościół, państwo i polityka płci* pod redakcją Adama Ostolskiego. Autorki i autorzy analizują powiązania między Kościołem katolickim i polityką oraz wpływ religii i Kościoła na sytuację kobiet i mężczyzn w Polsce.

GEM zdjęcie zbiorowe

II. Ekologia

„Fundacja im. Heinricha Bölla w Polsce zajmuje się pewnymi ściśle określonymi, naszym zdaniem istotnymi dla przyszłości Polski zagadnieniami. Jednym z nich jest bez wątpienia energia i klimat. W tej dziedzinie Polska nie odgrywa niestety pozytywnej roli w Europie, kurczowo trzymając się węgla i rozwijając projekty energetyki atomowej oraz eksploatacji gazu łupkowego.”

Wolfgang Templin

Polityka energetyczna i klimatyczna znajduje się w centrum zainteresowania Fundacji jako zagadnienie kluczowe dla współczesnej ekologii i naszej przyszłości. Dyskutujemy o szansach i wyzwaniach związanych z rozwojem odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej, pokazujemy problemy, jakie stwarza energetyka jądrowa, zastanawiamy się nad strategią zrównoważonego energetycznie i klimatycznie rozwoju Polski wobec Europy i świata.

Jednym z ważniejszych projektów programu „Ekologia” była zaprezentowana w Warszawie w maju 2011 roku wystawa **„Ulica Entuzjastów”** upamiętniająca dwudziestą piątą rocznicę katastrofy w Czarnobylu. Na wystawę złożyły się fotografie Roberta Polidoriego, Andreja Kremenczuka i Serhija Nechajewa oraz plakaty sowieckie, eko-plakaty z charkowskiego „4. Bloku” i poezje Liny Kostenko, znanej

ukraińskiej poetki. Wszystkie dzieła nakreśliły wymiar katastrofy w kontekście fascynacji i wiary w postęp. Wystawie towarzyszyły spotkania z międzynarodowymi gośćmi, m.in. ze znanym ukraińskim pisarzem Serhijem Żadanem, który opowiadał, jak postrzeganie katastrofy czarnobylskiej zmieniało się na Ukrainie przez ostatnie dwadzieścia pięć lat. Eksperti i ekspertki z Białorusi, Ukrainy, Niemiec i Polski zabrali głos w debacie panelowej „Elektrownia jądrowa za Twoim płotem – jak rozmawiać o atomie?” poświęconej uwzględnianiu perspektywy „zwykłego człowieka” w przyszłości polityki energetycznej tych krajów. W ramach warszawskiej „Nocy Muzeów” odbył się specjalny blok programowy towarzyszący wystawie **„Czarnobyl – science and fiction!”**, którą zamknął pokaz filmu *Chernobyl Forever* i spotkanie z jego reżyserem – Alainem de Halleux.

GEM zdjęcie zbiorowe

W ramach tematyki ekologicznej warszawskie biuro Fundacji przygotowało szereg publikacji o energetyce jądrowej. W języku polskim ukazały się trzy analizy: *Mity energetyki jądrowej. Jak oszukuje nas lobby energetyczne* Gerda Rosenkranza, *Ekonomika energetyki jądrowej: aktualizacja Steve'a Thomasa* oraz *Systemy na rzecz zmian: energia jądrowa kontra efektywność energetyczna i źródła odnawialne?* Anthony'ego Froggatta i Mycle'a Schneidera. Dotyczą one aspektów szczególnie istotnych dla Polski, która planuje budowę pierwszych elektrowni jądrowych. Można je uznać za wyjątkowe na polskim rynku wydawniczym ze względu na aktualność i sposób prezentowania argumentów przeciw rozwojowi energetyki jądrowej. Spotkały się z ogromnym

zainteresowaniem różnorodnych środowisk, które zajmują się tą tematyką. Ponadto włączyliśmy się w publiczną debatę na temat przyczyn i sposobów rozwiązania wyzwań związanych z poprawą bezpieczeństwa energetycznego Unii. Podczas międzynarodowej konferencji „Spojrzenia na bezpieczeństwo energetyczne – Polska, Europa, Świat”, która odbyła się 24 maja 2011 roku, przedstawiono różne wizje zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego i uwzględnienia w nich również innych filarów unijnej polityki jak ochrona klimatu i współpraca rozwojowa. Konferencja dostarczyła szerszego i wieloaspektowego spojrzenia na problematykę bezpieczeństwa energetycznego, które przedstawia się w Polsce często bardzo jednostronnie.

Szkoła Letnia

III. Polityka międzynarodowa

„Europie potrzeba dziś kompleksowej strategii dla tego regionu (w domyśle wschodniego). Dla państw między Polską a Rosją powinno to oznaczać perspektywę członkowską. W stosunkach z Rosją musimy wspierać siły i tendencje, chcące zerwać z anachronicznym, imperialistycznym podejściem do polityki zagranicznej tego kraju.”

Wolfgang Templin

Fundacja tworzy pole dla dyskusji na aktualne tematy polityki europejskiej. Do zagadnień tych należy Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa UE, a także wyzwania wschodniego sąsiedztwa, obejmujące relacje

Unii z Ukrainą, Białorusią i Rosją. Debaty organizowane przez warszawskie biuro Fundacji poruszają również kwestie stosunków transatlantycznych z perspektywy europejskiej.

Integracja Unii Europejskiej

Celem działań w tym obszarze jest inicjowanie dyskusji na temat wspólnych wartości europejskich oraz politycznych scenariuszy przyszłości dla Europy. W ramach programu opublikowaliśmy dossier internetowe *Polska Prezydencja w Radzie UE* i *Spotlight on Poland*. We współpracy z Instytutem Spraw Publicznych przygotowaliśmy raport *Rola parlamentów narodowych w procesach decyzyjnych w UE po reformie traktatu lizbońskiego/rola parlamentu narodowego w prezydencji w Radzie UE w Czechach, Polsce, Niemczech i na Słowacji*. Ważne wydarzenie stanowił okrągły stół „Tradycja nonkonformizmu we współczesnej Europie”.

Przyszłość Unii Europejskiej była tematem cyklu konferencji mających przybliżyć kwestie głębszej integracji, demokratycznego rządzenia i solidarności. W ramach projektu

zorganizowaliśmy spotkanie dotyczące przyszłości projektu europejskiego **„Europa z widokiem na przyszłość”** oraz debatę „More Europe or a better Europe” o źródłach i narodowej specyfice kryzysu europejskiego. Podczas konferencji „Czeska prezydencja w Radzie Unii Europejskiej – spojrzenie z Polski” komentowaliśmy priorytety państw sprawujących prezydencję w Radzie Unii Europejskiej.

Kolejny równie znaczący projekt to **„Populizm w Europie Środkowej – wyzwanie przyszłości”**. Pozwolił on nakreślić specyfikę zjawisk występujących w regionie, jak również porównanie ich z pravicowym populizmem Europy Zachodniej. Tezy sformułowane podczas dwudniowego warsztatu eksperckiego z udziałem środowisk akademickich oraz przedstawicieli i przedstawicieli think-tanków podsumowano podczas otwartej debaty publicznej.

polityka i gospodarka. 2011

Wschodni sąsiedzi Unii Europejskiej

Ukraina

W 2008 roku zostało otwarte biuro naszej Fundacji na Ukrainie, co pozwoliło na rozszerzenie naszego zaangażowania w rozwój demokracji i społeczeństwa obywatelskiego w tym kraju. Wspólna działalność z Fundacją Współpracy Polsko-Ukraińskiej PAUCI przy corocznym Forum pozwala nam wzmacniać polsko-niemiecko-ukraiński dialog i pogłębiać kontakty z naszym wschodnim sąsiadem. Odnieśliśmy się także do organizacji piłkarskich Mistrzostw Europy w roku 2012. Na tę okoliczność warszawskie biuro Fundacji zorganizowało debatę „Euro 2012: Polska i Ukraina – wielka przyjaźń czy wielkie rozczarowanie?“, która dotyczyła zacieśniania współpracy polsko-ukraińskiej i inicjatyw realizowanych w ramach Euro 2012.

Partnerstwo Wschodnie

Liczne debaty (m.in. „Partnerstwo Wschodnie – nowe opakowanie starej polityki?“, „Partnerstwo Wschodnie a Rosja – ryzyko nowych linii podziału?“) dotyczyły oceny dotychczasowych osiągnięć Partnerstwa Wschodniego i perspektyw jego rozwoju. Szczególną uwagę przypisywano roli Forum Społeczeństwa Obywatelskiego jako instrumentu demokratyzacji Europy Wschodniej. Debaty dawały wgląd w zależności i powiązania ekonomiczno-etniczne krajów post-sowieckich z Rosją. Wskazywały na możliwo-

ści pogodzenia unijnej polityki z oczekiwaniami państw sąsiedzkich oraz na problem skuteczności programu we wspieraniu społeczeństwa obywatelskiego.

Regularnie analizowaliśmy sytuację polityczną i przebieg wyborów parlamentarnych na Białorusi i Ukrainie. Najnowsze wydarzenia z tych krajów przedstawialiśmy z zielonej perspektywy w dossier internetowym „Białoruś – szansa na demokrację” oraz w formie analiz. W ramach projektów „Stop cenzurze w literaturze” i inicjatywie kulturalnej „Art for Art” podejmowaliśmy próbę zainteresowania opinii publicznej sytuacją białoruskiego społeczeństwa. W tym celu warszawskie biuro Fundacji zorganizowało dyskusję panelową „Białoruś – stracona szansa na zmiany?” i opublikowało analizy *Pogruzińskie wybory na Białorusi: nowy model czy stara ekwilibrystyka?* Andrew Wilsona i *Białoruskie (nie)wybory parlamentarne: spojrzenie od wewnątrz* Vitaliego Silitskiego.

Podjęliśmy się również zorganizowania cyklu imprez „Europa po konflikcie na Kaukazie”, w tym m.in. dyskusji panelowej „Konflikt kaukaski – perspektywa Warszawy i Kijowa”. Na naszej stronie internetowej ukazały się analizy *10 tez dotyczących konfliktu rosyjsko-gruzińskiego – perspektywa Ukrainy* Juri Szczerbaka, *Koniec „międzynarodowego porządku – 1991” – wpływ wojny rosyjsko-gruzińskiej w 2008 r. na Ukrainę* autorstwa Oleksandra Sushko i *Konflikt w Gruzji i jego implikacje dla regionu – perspektywa Polski* Pawła Świebody.

Wałęsa-Kasparow, 13.05.09 Gdańsk

IV. Zakończone programy

W ciągu dziesięciu lat działalności Fundacji w Polsce udało się zrealizować wiele programów, z których część została już zakończona. Jednym z nich był projekt „**Nasza nowa Europa**”, który miał na celu pogłębienie integracji między piętnastoma krajami „starej” Unii i nowymi członkami z Europy Środkowej. Zorganizowaliśmy szereg imprez pt. „**Heinrich Böll: Życie i twórczość**”, na który złożyły się wystawa multimedialna i dyskusja panelowa „Wtrącanie się mile widziane – zaangażowanie obywatelskie a rzeczywistość polityczna” połączone z wykładem Viktora Bölla „Wiek uchodźców”. Odbyło się seminarium „Heinrich Böll: Etyka – Estetyka – Polityka” i festiwal filmowy prezentujący adaptacje wybranych powieści patrona Fundacji. Dokumentują je dwie publikacje: polskie tłumaczenie katalogu wystawy oraz niemieckojęzyczna antologia *Heinrich Böll a Polska* z tekstami Bölla odnoszącymi się do Polski.

Równie istotnym przedsięwzięciem był program sty-

pendialny „**Zintegrowany rozwój obszarów wiejskich**”. Odzwierciedlał zaangażowanie Fundacji w rozwój polskiego rolnictwa ekologicznego. Jego celem było wspieranie wzrostu obszarów wiejskich i uświadamianie młodym studentkom i studentom, jak ich praca może przyczynić się do poprawy sytuacji na wsi.

Fundacja promowała znaczenie rozwoju obszarów wiejskich w debacie społeczno-politycznej. W celu przygotowania przyszłych ekspertów i ekspertek do pracy w tym zakresie przeprowadziliśmy program stypendialny dla studentów i studentek, których prace magisterskie dotyczyły aspektów trwałego rozwoju obszarów wiejskich. Przez dwa lata trwania programu przyznaliśmy stypendia 21 studentom i studentkom. Podczas imprez publicznych prowadziliśmy dyskusję na temat przyszłości wsi w Polsce i wspieraliśmy dialog między osobami zajmującymi się tą tematyką.

warsztaty Zegrze

ul. Żurawia 45, II p., 00-680 Warszawa
T 22 59 42 333 **E** pl-info@pl.boell.org
F 22 59 42 337 **W** www.boell.pl